

Teixeix lligams amb les plantes

L'art d'embalcar

La balca és potser la més coneguda de les plantes utilitzades per teixir, abans a totes les cases hi havia cadires de balca. En aquest article us mostrem com fer el cul d'una cadira.

TEXT: Josep Mercader Blanco
 IMATGES: Josep Mercader Blanco i Anna M. Oliva Casas

La balca és una planta que viu en llocs inundats com poden ser rieres o basses. Fotografia: Flora Catalana.

Reben el nom de balca, bova o boga diverses espècies del gènere *Typha* de la família de les tifàcies. Les balques són plantes molt comunes, que es troben per quasi tot el món. Aquestes espècies són plantes aquàtiques perennes que viuen en sòls inundats, rieres, basses o canals, principalment en aigües somes i moltes vegades dessecades en un període de l'any. Presenten fulles ensiformes, és a dir, en forma de llança, que poden arribar a tenir dos metres de llargada. Són esponjoses per la presència de canals d'aire que permeten l'arribada d'oxigen a tota la planta. Les flors es distribueixen en inflorescències de tipus espàdix. Les flors masculines se situen a la part superior de la tija florífera, separades de les femenines. Dins del gènere *Typha*, les espècies més utilitzades per embalcar són la balca de fulla ampla (*T. latifolia*), la de fulla estreta (*T. angustifolia*) i la que en alguns indrets es coneix com a bova mascle (*T. domingensis*). La primera presenta la fulla ampla però blana, la segona la té estreta i dura i es trenca més fàcilment, per això la millor per embalcar és la *T. domingensis*, de característiques intermèdies.

El moment òptim per recollir la balca és des de finals de juny fins a mitjans d'agost. Un cop tallada es deixa assecar al sol si es vol que quedi blanca. Una vegada seca ja es pot emmagatzemar per poder-la treballar quan faci falta i es pot guardar durant anys si el lloc és sec.

Tallant balca a Cruilles (Baix Empordà). Autor: Josep Mercader.

A part d'embalcar cadires, la balca també pot tenir altres usos com fer corda, folrar ampolles, barrets, etc. No només se'n fan servir les fulles; a Pals s'usava el borrisol dels pursos (inflorescències) per fer el farcit dels coixins.

Responsabilitat i precaució amb les plantes

L'ofici d'embalcador era molt comú fa un temps. A cada poble n'hi havia un o més, amb diferents modalitats. Hi havia tallers d'embalcar cadires on hi feien feina diferents embalcadors, que treballaven, principalment, per a fàbriques de cadires, o el cadiraire que embalcava les cadires que feia. Era un ofici familiar, on tota la família hi participava. També hi havia «l'embalcador de carrer», dit de qui es posava en un racó de qualsevol poble, la gent li portava les cadires per arreglar i ho feia allà mateix. També hi havia embalcadors que passaven per les cases. Tradicionalment, embalcar cadires es va convertir en un complement d'altres oficis com barber, músic, pagès..., i ajudava a guanyar-se la vida als qui s'hi dedicaven.

Jo vaig aprendre a embalcar en un curs als Aiguamolls de l'Empordà de la mà de la Rosa Astor, i he anat agafant pautes i tècniques de diferents embalcadors fins a conèixer en Miquel Serra, embalcador de Batet de la Serra. Ell em va acabar de donar l'empenta necessària per poder-m'hi dedicar, i encara ara si veig algú que embalca m'hi encanto per si puc aprendre'n alguna cosa més.

Per a mi embalcar també ha estat un complement molt bo de la meua feina al taller de cistells on treballo, a Torroella de Montgrí, on arreglo les cadires que em porta la gent i també imparteixo algun curs per ensenyar a embalcar.

EMBALCAR EL CUL D'UNA CADIRA «EN DAVANTAL»

Demostració d'embarcar a la Fira del Vapor (Sant Vicenç de Castellet).
Autor: Josep Mercader.

Necessitarem les següents eines: maça, escarpra, ganivet, espasa, punxó gruixut i punxó.

1. Abans de començar a embarcar cal tenir la cadira ben encolada, "que no balli". Per fer-ho es repassen totes les juntures i, si cal, es substitueixen barrots.

2. Remullem la balca unes hores abans, sense submergir-la.

3. Per tal de poder treballar més còmodament, es colla la cadira a una plataforma amb rodes, la qual cosa ens permetrà girar-la mentre teixim.

Es comença per fer un cordill amb dues o tres fulles tot cargolant-les entre elles. Només es cargola la part que serà visible. El cordill pot ser més gruixut o més prim depenent de l'estil de la cadira.

4. Quan s'acaba una fulla se n'hi afegeix una altra per tal de mantenir sempre el mateix gruix de cordill.

5. Es va passant el cordill d'esquerra a dreta girant la cadira, sempre entrant-lo per sobre i fent-lo sortir per sota. Cal mantenir una certa tensió al cordill perquè no s'afluixi

6. A mesura que anem fent s'ha d'ajustar l'embarcat amb la maça i l'escarpra perquè no s'afluixi.

7. En aquest cas li donarem la forma anomenada «en davantal»: la part de davant és més llarga que la de darrere, així el seient serà més còmode i valent. Per aconseguir-ho, a la part de davant passarem cordill travesser cada quatre passades (a). A la de darrere, en canvi, ho farem a cada passada (b).

8. Per fer el seient més molsut i resistent, s'encoixina. Es tallen fulles de balca a mesura que es van encabint, amb l'ajuda del ganivet, a l'espai que hi ha entre la part de sobre i la de sota; mentre l'anem entrant per sobre del barrot i el fem sortir per sota, el cordill deixa aquest espai, que cal omplir.

9. Es van fent passades i cap al final queda un espai molt petit on el punxó gruixut ens ajuda a fer les últimes passades.

10. Un cop el teixit és acabat s'encoixina per sota amb l'ajuda de l'espasa, tot omplint de fulla de balca l'espai buit que encara ha quedat al mig.

11. Amb un ganivet es tallen les fulles sobrants i es va polint.

12. Llavors s'acaba pentinant els fils per sobre amb el punxó (a) i planxant-los amb la maça (b).

13. Ja tindrem la cadira «en davantal» llesta!

IMATGES PROCÉS EMBALCAR:
Anna M. Oliva Casas

Josep Mercader i Blanco comença a treballar de forma professional com a cisteller el 2004 al seu taller de Torroella de Montgrí, fent encàrrecs de cistells, arreglant cadires de balca i reixeta, etc. A la vegada participa en fires internacionals, organitza exposicions, fa treballs de recerca i imparteix cursos i tallers amb fibres vegetals per a petits i grans. [Més...](#)